

Anna Maria Rak, Jacek Maciej Rak

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

ZMIANY BEZROBOCIA NA WIEJSKIM RYNKU PRACY W LATACH 2008-2010

CHANGES OF UNEMPLOYMENT AT THE RURAL LABOUR MARKET IN THE YEARS 2008-2010

Słowa kluczowe: bezrobocie wiejskie, Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski (BAEL), struktura bezrobotnych, stopa bezrobocia

Key words: rural unemployment, Research of Economic Activity of Polish Citizens, unemployment structure, unemployment rate

Synopsis. Celem artykułu było przedstawienie zmian w obszarze bezrobocia wiejskiego w latach 2008-2010. Analizę przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące z Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski przeprowadzonych przez GUS w IV kwartale 2008 i 2010 roku. Przedstawione wyniki badań wskazują na znaczne regionalne zróżnicowanie wiejskiego rynku pracy oraz na utrzymujący się problem bezrobocia wśród bezrolnych mieszkańców wsi oraz na duży udział w strukturze bezrobotnych osób młodych, w tym również absolwentów.

Wstęp

Bezrobocie występuje wówczas, gdy część osób w wieku produkcyjnym zdolnych do pracy i chcących pracować, nie znajduje zatrudnienia i pozostaje bez pracy. Zjawisko to od kilkunastu lat jest jednym z najważniejszych problemów społeczno-gospodarczych w Polsce. W latach 2004-2007 stopa bezrobocia w naszym kraju systematycznie się obniżała. Jednak zapoczątkowany jesienią 2008 roku światowy kryzys ekonomiczno-finansowy istotnie wpłynął na wyhamowanie tempa rozwoju gospodarczego, a to z kolei skutkowało pogarszaniem się wskaźników rynku pracy. Na koniec 2010 roku stopa bezrobocia w Polsce (wg BAEL) wynosiła 9,3%, a bez zatrudnienia pozostawało 1649 tys. osób.

Analiza oficjalnych statystyk rynku pracy wskazuje, iż ze względu na poziom bezrobocia sytuacja na wsi jest nieco lepsza niż w mieście. Jednak w analizie tego typu danych należy uwzględnić specyfikę wiejskiego rynku pracy, tj. obecności na nim dwóch typów społeczności – ludności związanej z prowadzeniem gospodarstwa rolnego i ludności bezrolnej oraz występowania, tzw. bezrobocia ukrytego [Witkowski 2005].

Wielkość bezrobocia wiejskiego jest ponadto miernikiem racjonalności gospodarowania zasobami ludzkimi, przesądza o obecnych i przyszłych możliwościach rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich, a w konsekwencji o sytuacji dochodowej i komforcie życia ludności wiejskiej. Efektywność wykorzystania zasobów pracy na wsi wywiera również istotny wpływ na koszty produkcji, w tym produkcji żywności, które nie tylko warunkują jej opłacalność dla wytwórców, ale także konkurencyjność ekonomiczną na rynku krajowym i międzynarodowym [Sosnowska 2002].

Celem artykułu było przedstawienie zmian bezrobocia na wiejskim rynku pracy po przystąpieniu Polski do struktur unijnych. Podstawowe źródło informacji stanowiły dane z Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności Polski (BAEL) zrealizowane przez GUS w IV kwartale 2008 i IV kwartale 2010 roku. Zgromadzone informacje opracowane zostały metodą indukcji polegającą na wyprowadzeniu wniosków z przeprowadzonych obserwacji.

Regionalne zróżnicowanie bezrobocia jawnego na wsi

Według BAEL w latach 2008-2010 stopa bezrobocia w Polsce wzrosła o 2,6 p.p., w tym na wsi o 2,7 p.p., natomiast w mieście o 2,5 p.p. (tab. 1). Na koniec 2010 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 9,1% na wsi oraz 9,4% w mieście. Utrzymujące się od wielu lat niższe wskaźniki bezrobocia na obszarach wiejskich w porównaniu z miastem wynikają głównie z przyjętej w BAEL definicji bezrobotnego, która opiera się na standardach międzynarodowych (definicja Międzynarodowej Organizacji Pracy) i nie jest związana z faktem rejestracji w urzędzie pracy. Jest ona bardziej rygorystyczna w stosunku

Tabela 1. Zmiany liczby bezrobotnych i stopy bezrobocia na wsi i w mieście w latach 2008-2010 wg województw
Table 1. Changes in the number of unemployed and unemployment ratio (in percentage points) in the country and in the city within 2007-2009 according to the provinces

Województwo/ Province	Wieś/Rural areas			Miasto/Urban areas		
	zmiana liczby bezrobotnych/ changes in the number of unemployed 2010/2008 [%]	stopa bezrobocia/ unemployment rate		zmiana liczby bezrobotnych/ changes in the number of unemployed 2010/2008 [%]	stopa bezrobocia/ unemployment rate	
		2010 [%]	2010/2008 [p.p.]		2010 [%]	2010/2008 (p.p.)
Polska	+45,1	9,1	+2,7	+41,6	+9,4	+2,5
Dolnośląskie	+18,2	9,7	+0,8	+21,0	+10,3	+1,3
Kujawsko-pomorskie	+54,2	10,9	+4,3	+26,7	+10,5	+1,4
Lubelskie	+10,3	7,5	+0,5	+26,4	+11,7	+1,8
Lubuskie	+85,7	8,5	+3,6	+142,9	+9,6	+4,8
Łódzkie	+52,2	7,1	+2,5	+46,0	+10,0	+3,1
Małopolskie	+88,8	9,1	+3,6	+68,3	+9,8	+4,2
Mazowieckie	+43,4	8,7	+2,9	+16,7	+6,6	+1,1
Opolskie	+15,4	8,8	+1,6	+100,0	+9,4	+4,9
Podkarpackie	+65,7	10,1	+4,1	+39,4	+11,7	+3,0
Podlaskie	+27,3	7,3	+1,9	+33,3	+10,2	+2,4
Pomorskie	+150,0	10,0	+5,5	+159,1	+9,4	+5,8
Śląskie	+44,0	8,3	+2,1	+36,8	+8,9	+2,0
Świętokrzyskie	+25,8	9,6	+1,4	+37,5	+14,6	+3,2
Warmińsko-mazurskie	+21,1	11,0	+2,9	+57,7	+9,7	+3,0
Wielkopolskie	+30,0	8,9	+2,3	+48,9	+8,4	+2,3
Zachodniopomorskie	+35,0	14,4	+3,4	+44,1	+10,3	+2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania aktywności... 2009-2011
 Source: own study based on *Badanie aktywności... 2009-2011*

do tej stosowanej przez urzędy. W rozumieniu MOP, bezrobotnym pozostaje osoba niepracująca więcej niż 1 godzinę w tygodniu. Kryteriów tych częściej nie spełniają bezrobotni zamieszkujący w chłopskich gospodarstwach domowych, którzy z braku innych zajęć na ogół uczestniczą w pracach gospodarstwa rolnego.

W analizowanym okresie najwyższy wzrost stopy bezrobocia na wsi odnotowano w województwie pomorskim (o 5,5 p.p.), lubuskim (o 3,6 p.p.) oraz warmińsko-mazurskim (o 2,9 p.p.). Są to jednocześnie województwa charakteryzujące się największym wzrostem liczby bezrobotnych. Zarówno w IV kwartale 2008 jak i IV kwartale 2010 r. najwyższe wskaźniki bezrobocia wiejskiego dotyczyły województwa zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Na koniec 2010 roku najkorzystniejsza sytuacja na wiejskim rynku pracy ze względu na poziom bezrobocia, obserwowana była w łódzkim, podlaskim i lubelskim.

Wysokość stopy bezrobocia na terenach wiejskich warunkowana jest w dużym stopniu poprzez efekt aglomeracyjny. Widać to wyraźnie w przypadku województwa łódzkiego i mazowieckiego. Na stopę bezrobocia wiejskiego wpływa również migracja, co z kolei można zaobserwować w województwie podlaskim i lubelskim.

Analiza danych prezentowanych w tabeli 1 wskazuje, że rozbieżności między wojewódzkimi rynkami pracy nie mają wyraźnych tendencji do zanikania. Potwierdzają to badania w zakresie rozwoju regionalnego, których wyniki wskazują na rosnące różnice międzyregionalne w nowych państwach członkowskich UE [Gorzelałak 2007].

Tabela 2. Udział bezrobotnych zamieszkujących na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2008-2010 wg województw

Table 2. Share of unemployed living in the countryside in total number of unemployed within 2008-2010 according to the provinces

Województwo/ Province	Udział bezrobotnych [%] w latach/Share of unemployed [%] in years		
	2008	2009	2010
	Polska	36,5	37,0
Dolnośląskie	28,9	28,3	26,9
Kujawsko-pomorskie	34,8	33,7	39,8
Lubelskie	42,4	44,8	39,1
Lubuskie	33,3	40,4	27,7
Łódzkie	27,1	31,2	27,3
Małopolskie	46,8	40,2	49,6
Mazowieckie	35,6	39,9	40,2
Opolskie	54,2	39,5	40,5
Podkarpackie	50,7	59,0	55,8
Podlaskie	28,9	20,6	28,6
Pomorskie	35,3	40,0	34,5
Śląskie	19,1	13,3	19,9
Świętokrzyskie	49,2	47,9	47,0
Warmińsko-mazurskie	42,2	43,4	36,5
Wielkopolskie	46,0	42,6	47,0
Zachodniopomorskie	37,0	32,1	35,5

Źródło: jak w tab. 1
 Source: see tab. 1

Regionalne zróżnicowanie udziału bezrobotnych zamieszkałych na wsi wykazuje znaczną stabilność. We wszystkich analizowanych kwartałach wskaźnik ten najwyższe wartości przyjmował w województwie: podkarpackim, małopolskim, świętokrzyskim i wielkopolskim (tab. 2). W IV kwartale 2010 r. aż w ośmiu województwach (kujawsko-pomorskim, małopolskim mazowieckim, opolskim, podkarpackim, świętokrzyskim i wielkopolskim) był on wyższy od średniej dla Polski.

W analizowanym okresie największy wzrost udziału bezrobotnych mieszkańców wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych nastąpił w województwie podkarpackim (o 5,1 p.p.), kujawsko-pomorskim (o 5,0 p.p.) i mazowieckim (o 4,6 p.p.). Najwyższy spadek dotyczył natomiast województwa opolskiego (o 13,7 p.p.).

Zmiany struktury bezrobocia na obszarach wiejskich w latach 2008-2010

Zarówno w IV kwartale 2008, jak i w IV kwartale 2010 roku najliczniejszą kategorię bezrobotnych stanowiły osoby, które utraciły pracę (tab. 3). Wzrost udziału tej kategorii w analizowanym okresie wyniósł 8,4 pp. i był związany z wystąpieniem światowego kryzysu gospodarczo-finansowego.

Niepokojąco wysoki jest również udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych podejmujących pracę po raz pierwszy. W szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy pozostaje młodzież, zwłaszcza wiejska niechłopska, która w stosunku do młodzieży miejskiej cechuje się niższą mobilnością zawodową i przestrzenną wskutek bariery wykształcenia, licznych barier kulturowych oraz wyraźnej bariery mieszkaniowej.

Analiza zmian w strukturze bezrobotnych według czasu poszukiwania pracy wskazuje na spadek udziału bezrobotnych (o 2,7 p.p.) szukających zatrudnienia przez okres do 6 miesięcy. Jednocześnie nastąpił wzrost (o 4,0 p.p.) udziału osób dotkniętych bezrobociem długookresowym (trwającym powyżej 12 miesięcy). Jest ono szczególnie trudne do likwidacji, ponieważ odpływ do zatrudnienia najsilniej następuje w początkowym okresie bezrobocia, później szanse na zatrudnienie stopniowo maleją, a kapitał ludzki ulega deprecjacji. Według badań przeprowadzonych przez CBOS, osoby pozostające bez pracy w dłuższym okresie czasu są zwykle bardziej bierne, rzadziej podejmują wysiłek znalezienia zatrudnienia, mają znacznie mniejsze kwalifikacje i brak motywacji do ich podnoszenia [Bezrobotni o swojej... 2007].

W obydwu analizowanych kwartałach odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy utrzymywał się na zbliżonym poziomie. Udział osób korzystających z zasiłku był jednak nieco niższy (o 2,3 p.p.) w 2010 roku niż w 2008 roku, co świadczy o mniejszej rotacji bezrobotnych, tj. rzadszym występowaniu w ich karierze zawodowej okresów zatrudnienia uprawniających do pobierania zasiłku.

Tabela 3. Struktura bezrobotnych mieszkańców wsi według kategorii bezrobotnych i okresu poszukiwania pracy w IV kwartale 2008 i 2010 roku

Table 3. The structure of unemployed dwellers of rural areas according to the unemployed category and period of job search in the 4th quarter of 2008 and of 2010

Wyszczególnienie/Specifications	Struktura bezrobotnych [%]/The structure of unemployed [%]					
	2008			2010		
	razem/ total	mężczyźni/ men	kobiety/ women	razem/ total	mężczyźni/ men	kobiety/ women
Ogółem [tys.]/Total [thous.]	421	203	218	611	315	296
Ogółem [%]/Total [%]	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kategorie bezrobotnych/Categories of enemployed						
– stracili pracę/job losers	36,1	39,8	32,6	44,5	48,9	39,9
– zrezygnowali z pracy/job leavers	7,4	9,9	5,0	4,3	5,8	2,7
– powracają do pracy po przerwie/re-entrants	29,4	29,1	29,8	28,5	23,9	33,4
– podejmują pracę po raz pierwszy/new entrants	27,1	21,2	32,6	22,7	21,4	24,0
– w tym: absolwenci/school leavers	50,0	51,2	50,7	51,4	59,7	43,7
Czas poszukiwania pracy/Duration of enemployment						
do 6 miesięcy włącznie/months and more	54,5	60,1	49,6	51,8	52,6	50,6
7-12 miesięcy/months	19,6	19,7	19,7	18,3	18,0	18,8
13 i więcej miesięcy/months and more	25,9	20,2	30,7	29,9	29,4	30,6
Zarejestrowani w urzędzie pracy/Enemployed registered in labour office	69,6	66,0	73,4	70,0	68,9	71,3
w tym pobierający zasiłek/the enemployed receiving enemployment benefit	18,4	26,1	12,5	16,1	18,4	13,7

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Analiza struktury bezrobotnych ze względu na płeć, wskazuje na nieznaczną przewagę kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w IV kwartale 2008 roku (tab. 3). W analizowanym okresie sytuacja kobiet na wiejskim rynku pracy uległa nieznacznej poprawie. W ostatnim kwartale 2010 roku ich udział w strukturze bezrobotnych wynosił 48,4%.

W strukturze bezrobotnych według wieku najliczniejszą grupę stanowili ludzie młodzi, którzy nie przekroczyli 35 roku życia (tab. 4). Odsetek osób bezrobotnych w tym wieku wzrósł z 60,6% w 2008 roku do 61,5% na koniec 2010 roku. Stopa bezrobocia obliczona dla różnych grup wiekowych, była zdecydowanie wyższa dla roczników młodszych niż starszych. W ostatnim kwartale 2010 roku niepokojąco wysoka stopa bezrobocia (21,9%) dotyczyła najmłodszych uczestników rynku pracy, tj. osób w wieku 15-24 lata. Do tej kategorii bezrobotnych należą zwykle osoby wchodzące po raz pierwszy na rynek pracy i niemające wymaganego przez pracodawców doświadczenia zawodowego.

W obydwu analizowanych kwartałach najmniejsze trudności w znalezieniu pracy miały osoby z wykształceniem wyższym. Stopa bezrobocia dla tej grupy ludności wynosiła odpowiednio: 5,2 oraz 6,9%. Wysoki poziom stopy bezrobocia odnotowano natomiast wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, co świadczy o braku zapotrzebowania na pracowników niewykwalifikowanych. W związku z tym optymistycznymi wydają się dane statystyczne ostatnich lat, które wskazują na nieznaczną poprawę wykształcenia i przygotowania zawodowego ludności wiejskiej. W dużej mierze poprawa ta wynika z naturalnych procesów odchodzenia osób najstarszych legitymujących się wykształceniem najniższym. Jednocześnie obserwowany jest wzrost liczby młodzieży uczącej się i studiującej. Edukacja stała z jednej strony sposobem poszerzania wiedzy i umiejętności, ale z drugiej również metodą na problemy związane ze znalezieniem pracy. Stopniowa poprawa poziomu wykształcenia ludności wiejskiej nie jest jednak zadowalająca i na pewno nie można mówić o zatarciu luki edukacyjnej pomiędzy miastem i wsią oraz pomiędzy rolnikami polskimi a rolnikami wysoko rozwiniętych krajów UE [Stawicka 2006].

Diagnozowanie bezrobocia na obszarach wiejskich wymaga również przeprowadzenia analizy poziomu bezrobocia w dwóch typach gospodarstw domowych, tj. z użytkownikiem i bez użytkownika gospodarstwa rolnego, pomiędzy którymi występują istotne różnice w zakresie stosunków pracy (w pierwszym występuje praca rodziny, w drugim – praca najemna). Porównanie stopy bezrobocia dla tych dwóch grup ludności (tab. 5) wskazuje na wyższy poziom bezrobocia wśród ludności zamieszkującej w gospodarstwach bezrolnych (9,3% w IV kwartale 2008 r. i 12,5% w IV kwartale 2010 r.). Bezrobotni w tego typu gospodarstwach to, pomijając poszukujących pracy po raz pierwszy, głównie osoby pracujące poprzednio poza rolnictwem oraz pracownicy dawnego sektora uspołecznionego w rolnictwie. Wśród ludności związanej z gospodarstwem rolnym stopa bezrobocia była ponad dwukrotnie niższa i wynosiła odpowiednio: 3,7 i 5,4%.

Bezrobocie bezrolnych mieszkańców wsi utrzymuje się stale na znacznie wyższym poziomie w stosunku do właścicieli gospodarstw lub osób z nim związanych. Jest ono także wyższe w porównaniu z miastem. Niskie wskaźniki bezrobocia w rodzinach chłopskich wynikają przede wszystkim z przyjętej w BAEL definicji bezrobotnego, która eliminuje z kategorii bezrobotnych osoby pracujące więcej niż jedną godzinę w badanym tygodniu.

Tabela 4. Struktura bezrobotnych oraz stopa bezrobocia na wsi według płci, wieku i poziomu wykształcenia w IV kwartale 2008 i 2010 roku

Table 4. The structure of the unemployed and unemployment rate in the country according to gender, age and level of education in the 4th quarter of 2008 and of 2010

Wyszczególnienie/Specification	Struktura bezrobotnych/ Unemployment structure		Stopa bezrobocia/ Unemployment rate	
	2008	2010	2008	2010
Ogółem/Total	100,0	100,0	6,4	9,1
Wiek:/Age:				
– 15-24 lat/years	33,5	29,7	17,3	21,9
– 25-34 lat/years	27,1	31,8	6,4	10,4
– 35-44 lat/years	17,7	16,7	4,5	6,1
– 45 lat i więcej/years and more	21,7	21,8	4,0	5,7
Wykształcenie:/Education:				
– wyższe/tertiary	10,2	10,8	5,2	6,9
– policealne/post-secondary	4,0	2,6	9,4	8,6
– średnie zawodowe/vocational secondary	21,2	22,5	5,9	8,6
– średnie ogólnokształcące/general secondary	9,0	10,1	8,9	12,2
– zasadnicze zawodowe/basic vocational	36,8	37,0	6,0	8,8
– gimnazjum, podstawowe i niepełne podstawowe/lower secondary, primary and incomplete primary	18,8	17,0	8,0	11,6

Zródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Tabela 5. Struktura bezrobotnych i stopa bezrobocia według płci i typu gospodarstwa domowego na wsi w IV kwartale 2008 i 2010 roku

Table 5. The structure of the unemployed and unemployment rate according to gender and type of household in the country in the 4th quarter of 2008 and of 2010

Wyszczególnienie/ Specification	Rok/ Year	Ogółem/ Total	Ludność/Population	
			związana z gospodarstwem rolnym/connected with agricultural farm	nie związana z gospodarstwem rolnym/ non connected with agricultural farm
Ogółem [tys.]/Total [thous.]	2008	421	125	296
	2010	611	175	436
Ogółem [%]/Total [thous.]		100,0	100,0	100,0
Mężczyźni/Men	2008	48,2	52,0	46,6
	2010	51,6	53,1	50,9
Kobiety/Women	2008	51,8	48,0	53,4
	2010	48,4	46,9	49,1
Stopa bezrobocia [%]/Unemployment rate [%]				
Ogółem/Total	2008	6,4	3,7	9,3
	2010	9,1	5,4	12,5
Mężczyźni/Men	2008	5,5	3,4	7,6
	2010	8,2	5,0	11,1
Kobiety/Women	2008	7,7	4,1	11,6
	2010	10,3	5,9	14,4

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

W okresie między IV kwartałem 2008 roku a IV kwartałem 2010 roku, stopa bezrobocia na wsi według danych BAEL, wzrosła z 6,4 do 9,1%. W grupie gospodarstw związanych z rolnictwem indywidualnym stopa bezrobocia wzrosła o 1,7 p.p. Wśród gospodarstw bezrolnych wzrost ten był prawie dwukrotnie wyższy.

Wnioski

1. Analiza zgromadzonych informacji wskazuje na znaczne rozbieżności między wojewódzkimi rynkami pracy, które nie mają tendencji do zanikania, a w przypadku niektórych województw ulegają nawet pogłębieniu.
2. W latach 2008-2010 nastąpił spadek liczby bezrobotnych oraz stopy bezrobocia wśród wszystkich kategorii bezrobotnych mieszkańców wsi. Było to następstwem wyhamowania tempa wzrostu gospodarczego w Polsce wskutek światowego kryzysu ekonomiczno-finansowego.
3. Za niekorzystną zmianę w strukturze bezrobocia wiejskiego w analizowanym okresie należy uznać nasilenie się problemu bezrobocia długookresowego. Wzrost tego typu bezrobocia pociąga za sobą szereg negatywnych skutków o charakterze ekonomicznym i społecznym.
4. Niekorzystnym zjawiskiem na wiejskim rynku pracy jest duży udział w strukturze bezrobotnych osób młodych, w tym również absolwentów. Ograniczenie tego problemu wymaga dostosowania systemu szkolnictwa średniego na terenach wiejskich do struktury rodzajowej popytu na pracę oraz rozwoju różnego typu form edukacji pozaszkolnej.
5. Przeprowadzone obserwacje wskazują na utrzymujący się problem bezrobocia wśród bezrolnych mieszkańców wsi. Zasadniczym warunkiem wzrostu racjonalnego zatrudnienia tej grupy ludności jest uruchomienie nowych i zdynamizowanie dotychczasowych kierunków działalności pozarolniczej w ramach organizacyjnych indywidualnych gospodarstw rolnych oraz przyspieszenie zrównoważonego rozwoju wsi.

Literatura

- Badania aktywności ekonomicznej ludności Polski. IV kwartał 2008. 2009: GUS, Warszawa.
 Badania aktywności ekonomicznej ludności Polski. IV kwartał 2009. 2010: GUS, Warszawa.
 Badania aktywności ekonomicznej ludności Polski. IV kwartał 2010. 2011: GUS, Warszawa.
 Bezrobotni o swojej sytuacji życiowej. Komunikat z badań. 2007: CBOS, Warszawa, 3, 15.

- Gorzelał G.** 2007: Rozwój polskich regionów a polityka spójności Unii Europejskiej. [W:] Polska lokalna i regionalna w świetle badań EUROREG-u. Scholar, Warszawa, 14.
- Sosnowska B.** 2002: Bezrobocie na wsi polskiej i niektóre sposoby jego ograniczania. *Zag. Ekon. Roln.*, 6, 16.
- Stawicka E.** 2006: Kapitał ludzki w indywidualnych gospodarstwach rolnych (na przykładzie województwa mazowieckiego). [W:] Samorządy i społeczności lokalne w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich (red. Z. Adamowski). Wyd. SGGW, Warszawa, 159-160.
- Witkowski J.** 2005: Specyfika wiejskiego rynku pracy w Polsce. *Kontrola Państwowa*, 2, 33-34.

Summary

The purpose of the present study was to show the changes of rural unemployment in the period 2008 – 2010. The analysis was carried out based on data coming from the Research of Economic Activity of Polish Citizens made by GUS in the fourth quarter of 2008 and in the fourth quarter of 2010. The results of the investigation presented in the study indicate significant regional differentiation of rural labour market and maintaining problem of unemployment among non-farming dwellers of rural areas as well as a great share of young people in the structure of unemployment, including graduates.

Adres do korespondencji:

dr inż. Anna Maria Rak
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Instytut Zarządzania i Marketingu
ul. Żytnia 17/19
08-110 Siedlce
tel. (25) 643 17 09
e-mail: annarak1@wp.pl

mgr Jacek Maciej Rak
Instytut Agronomii
ul. Prusa 14
08-110 Siedlce
tel. (25) 643 13 10
e-mail: adlez@o2.pl